

"...

B- İleri sürülen Anayasa'ya aykırılık gerekçeleri :

a) Davacı vekilince Danıştaya karşı ileri sürülen Anayasa'ya aykırılık nedenleri özet olarak şunlardır :

1- Üniversiteler ilk önce birer yüksek öğrenim kurumu olup diğer yönleri ile de araştırma kurumlarıdır. Anayasa'nın 120. maddesi üniversitelerin ancak devlet eliyle ve kanunla kurulabileceğini öngörmüş olduğuna göre, üniversitenin ereklerini güden ve görevlerini yerine getiren kuruluşların başka adlar altında, kurulmasını kabul etmek, Anayasa'nın 120. maddesiyle konulan devlet eliyle ve yasayla kurulma ilkesinin gerek öğretide, gerekse bu maddenin Kurucu Meclisteki görüşülmesi sırasında belirtilen amacına aykırı düşer; oysa 625 sayılı Yasa üniversite öğretimi niteliğinde öğretim yapan özel yüksek okulların açılmasını öngörmüştür.

2- Anayasa'nın 21. maddesinin üçüncü fıkrasında özel okulların bağlı olduğu esasların Devlet okulları ile erişilmek istenilen düzeye uygun olarak yasa ile düzenlenmesi öngörülmüştür. Bu kural, ancak Devlet okullarındaki öğretimle sağlanmak istenen düzeyin gerekli kıldığı koşulları gerçekleştiren özel öğretim kurumlarına izin verilebileceğini bildirir; oysa 625 sayılı Yasa, Anayasa'nın buyurduğu bu durumu sağlayacak titizliği göstermiş değildir. Bundan başka sözü edilen Yasa özel öğretim kurumlarının kazanç amacı güden kuruluşlar olmasında herhangi bir sakınca dahi görmemiştir.

3- Anayasa'nın 21. maddesi, özel öğretim kurumlarını ancak kamu yararına aykırı düşmedikleri ölçüde serbest bırakmak ve bu kurumlara yalnızca bu sınır içinde izin vermek olanağını tanımış iken, gerekçesinde de açıkça bildirildiği üzere, 625 sayılı Yasa bu kurumların açılmasına özendirme ereğini gütmemektedir. Bu durum, Anayasa'nın 10. maddesindeki (Sosyal adalet ilkesine aykırı engellerin Devletçe kaldırılacağı) kuralına aykırı bulunmakta, ancak daha iyi malî olanaklara sahip kişilere yüksek öğrenim yollarını açmakta ve onlara ayrıcalıklar sağlanmaktadır; oysa Anayasa'nın 50. maddesi (Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak Devletin başta gelen ödevlerindedir) demekle eğitim ve öğretim işinin kazanç ereği güden kuruluşlara bırakılamayacağını belirlemiştir.

b) Davacı vekilince Danıştay'a karşı ileri sürülen aykırılık gerekçeleri şu nedenlerle Danıştayca ciddî görülmüştür :

1- Üniversite ve yüksek okul arasında belli ölçülere dayanılarak bir ayırım yapılamamaktadır. Nitekim bu durum Temsilciler Meclisindeki görüşmelerde söz alanların her iki kurumu birmiş gibi düşünmüş olmalarıyla da belirmektedir. Anayasa'nın 120. maddesinin görüşülmesi sırasında yüksek öğretim deyimi, aynı zamanda üniversite öğretimi anlamında kabul edilmiş, öneriler buna göre verilmiş, tartışmalarda dahi bu iki deyim, es anlamda kabul edilmiştir. Görüşmeler sonunda özel teşebbüsün "Yüksek okul ve fakülte" veya "özel üniversite" açabilmesi görüşü, Temsilciler Meclisinin çoğunluğunca benimsenmiş değildir.

2- Anayasa'nın 10. maddesinde devletin iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldıracağı, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli koşulları hazırlayacağı, 12. maddesinde hiçbir kişiye, aileye veya topluluğa ayrıcalık tanınmayacağı belirtilmiş, 21. maddesinde de herkesin bilim, ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahip bulunduğu, eğitim ve öğretimin devletin gözetimi

Esas Sayısı:1969/31
Karar Sayısı:1971 /3

ve denetimi altında serbest olduğu, özel okulların bağlı bulunduğu esasların, devlet okulları ile erişilmek istenen düzeye uygun olarak yasalarla düzenleneceği, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmıyacağı kuralı benimsenmiştir. Yine Anayasa'nın 50. maddesinde halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamanın devletin başta gelen ödevlerinden olduğu kuralı yer almakta ve bu maddenin gerekçesinde de her alanda eğitimi sağlamanın tıpkı millî savunma, adalet ve kolluk işleri gibi devletin yerine getirmesi zorunlu en önemli görevlerinden olduğu yazılı bulunmaktadır. Bu nedenlerle kişilerin yalnızca ticarî eylemlerle kamu hizmeti alanına girmesi Anayasamızca hiçbir biçimde kabul edilmiş değildir.

3- Bilim özgürlüğünün gereği olarak Anayasa'nın 21. maddesinde özel okullarda söz edilmekle birlikte maddede gerekli sınırlamalar öngörülmüş, bir yandan eğitim ve öğretim devletin gözetim ve denetimi altına alınırken öbür yandan bu okulların gerçekleştirecekleri düzey de belirlenmiştir. Ancak Anayasa'nın üniversitelere ilişkin 120. maddesi, 21. maddesindeki kuralın bir istisnasıdır. 21. maddede özel okullar açılacağından söz edilmesi, hiç bir zaman üniversitelerle aynı doğrultuda ve aynı görevleri yapacak olan özel yüksek okulların Anayasa'ca kabul olunduğu anlamına gelmez. Belki denebilir ki Anayasa'nın bu maddesinde, orta öğretimin üzerinde öğretim veren ve fakat üniversitelerin uğraştıkları alan dışında kalan konularla uğraşan kuruluşlar edilmiştir; bunun tersi kabul edilirse Anayasa'nın 120. maddesinin konuluş nedeni artık açıklanamaz. Anayasa koyucuya göre üniversitelerin görevlerini yerine getirecek kuruluşlar başka adlar altında ya da özel biçimde kurulamayacaktır. Bu yön, Anayasa'nın 120. maddesinde "Üniversiteler, ancak devlet eliyle ve kanunla kurulur" biçiminde anlatılmıştır. Demekki üniversitelerin öğretim alanı dışında kalan öğretim özel okullarda yapılabilecek, üniversitedeki fakültelerde ve buna bağlı kuruluşlarda yapılan öğretime eş bir öğretim özel okullarda yapılamayacaktır. Gerçekten üniversite doğrultusunda görev yapan ve öğrencilere üniversitelerin verdikleri diplomaların sağladığı hak ve yetkileri sağlayan diplomalar veren özel yüksek okulların kurulabilmesi, Anayasa'nın 120. maddesini anlamsız duruma sokar.

Üniversitelerin kuruluş bakımından gelişmeleri, çalışmaları ve araştırmaları, yalnızca bilim ve yönetim özerkliğine sahip olmasına bağlıdır; oysa vereceği öğretilerle üniversiteler doğrultusunda bir görev yapmak isteyen özel yüksek okullar, gerek bilim gerekse yönetim bakımlarından Millî Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimi altındadırlar. Gerçekten özel yüksek okulların yönetmelik ve öğretim programı Millî Eğitim Bakanlığınca onanır. Diplomaya esas olan derslerin sınavlarını Millî Eğitim Bakanlığı yaptırır, özel okul Millî Eğitim Bakanlığınca karşı sorumlu bir müdürce yönetilir, yönetici ve öğretmenlerin göreve alınmaları Millî Eğitim Bakanlığının iznine bağlıdır. Özel okulda izlenecek ders kitaplarının ve kullanılacak öğretim araçlarının seçilmesinde Bakanlığın izni alınır. Bu okullardaki eğitim, öğretim ve yönetim, Bakanlığın teftiş ve denetimi altındadır. Müdüre ve öğretmenlere Bakanlık işten el çektirebilir. Disiplin cezasında Bakanlık disiplin kurulu verir. (625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, madde 2, 10, 13, 22, 23, 29, 43, 46, 47 ve 48). Zamana ve olanaklara göre değişebilecek nitelikte bulunan Millî Eğitim Bakanlığı eğitim politikasına kesinlikle bağlı özel yüksek okulların, yönetim ve bilim özerkliği içinde kişiliğini ortaya koyan, bilim alanında ancak yurt gerçeklerinin ve yan tutmayan bilimsel ölçülerin gereklerine göre sürekli bir gelişme gösteren üniversitelerle aynı doğrultuda görevleri olabileceğini kabul etmek, Anayasa koyucunun Anayasa'nın 120. maddesindeki kuralları koyarken güttüğü eylemlerle bağdaştırılamaz."